

چهل سال از مرگ شیدای عاشق گذشت

بصیر احمد حسین زاده

پژوهشگر افغان

چهارم ثور یا اردیبهشت امسال برابر است با چهلمین سال درگذشت استاد غلام محمد دستگیر شیدا یکی از اساتید بزرگ موسیقی معاصر افغانستان که در سال ۱۳۴۹ خورشیدی در کابل از دنیا رفت.

استاد شیدا در سال ۱۲۹۵ خورشیدی در قریه چهار دهی کابل در یک خانواده هنرمند به دنیا آمد.

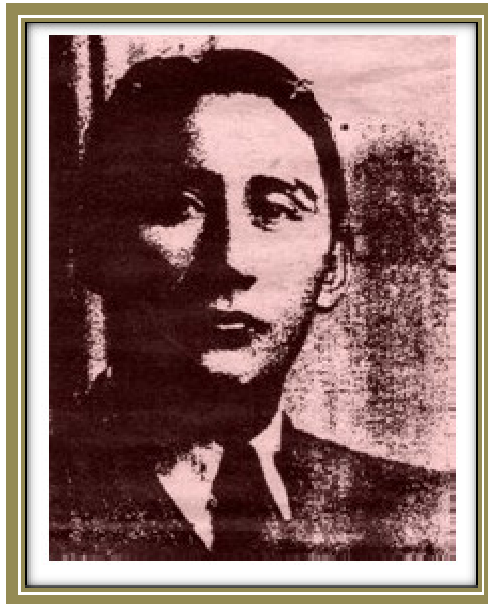
پدرش استاد قربانعلی نام داشت که از بزرگترین رباب نوازان دوره خود بود و در گروه هنری استاد قاسم افغان در دربار امیر حبیب الله خان رباب می نواخت.

استاد میرزا نوروز، کاکای استاد شیدا نیز از جمله هنرمندانی بود که در زمان امیر شیر علی خان و امیر عبدالرحمان خان در کوچه خرابات کابل آواز خوانی می کرد.

محمد حسین، برادر استاد شیدا هم از طبله نوازان معروف دوران خود بود که سالها شاگرد استاد چاچه محمود بوده است. استاد شیدا ده ساله بود که برای نخستین بار آموزش موسیقی را نزد کاکای خود آغاز کرد.

استاد غلام حسین خان، پدر استاد سراهنگ از دیگر اساتیدی بود که شیدا در نزد وی زانوی شاگردی بر زمین زد. و بعد از مدتی آموزش در نزد او راهی هند شد و از تجربیات استاد عبدالوحید خان بهره برد.

عاشق دلباخته

آنگونه که در برخی از نوشته ها آمده است دختر خاله استاد شیدا در دوران جوانی بر اثر بیماری لاعلاج در گذشت و این حادثه شیدای جوان را که سخت دلبسته این دختر شده بود از نظر روحی دگرگون و گوشه نشین کرد و حالت جنون به او دست داد.

استاد قربانعلی پدر شیدا، علاوه بر نوازندگی در گروه استاد قاسم در گروه حاجی افضل تاجر نیز نوازندگی می کرد و رابطه صمیمانه میان او و حاجی افضل برقرار بود. حاجی افضل علاوه بر نوازندگی به کار تجارت هم مشغول بود و در یکی از سفرهای تجاری، شیدا را برای معالجه با خود به هند برد.

شیدا در مرکز درمانی حکیم اجمل خان به وسیله طب یونانی تحت معالجه قرار گرفت و تا حدودی سلامتی و شادابی خود را به دست آورد و به کابل بازگشت.

اولین آواز

شیدا برای اولین بار در باغ حاجی افضل تاجر در بینی حصار کابل آواز خواند و شنوندگان خود را بسیار تحت تاثیر قرار داد و به زودی به چهره مشهور در میان مردم تبدیل شد. او آنقدر مست و شوریده می خواند که حالت جنون به او دست می داد.

آنگونه که عبدالوهاب مددی آواز خوان و آهنگ ساز در کتاب "سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان" آورده است: "همین امر باعث شده است که شنوندگان به او لقب "دیوانه" بدهند چنان که او سالها به نام غلام دستگیر دیوانه معروف بود. دیوانگی های او حین خواندن همچنان ادامه داشت و شنونده هایش را نیز بی خود و مست می ساخت تا اینکه یکی از علاقمندان پر نفوذش لقب دیوانه را به "شیدا" عوض کرد و این لقب تا پایان عمر، ضمیمه اسم استاد بود."

استاد شیدا با استفاده از یک بورسیه تحصیلی دراز مدت به هند سفر کرد و بعد از آن بود که همه ساله مدت سه تا چهار ماه را در این کشور سپری و از تجربیات اساتید هندی استفاده می کرد.

سبک شیدایی

شیدا غزلهای فارسی بخصوص اشعار حافظ و سعدی را با شوریهی می خواند و در موسیقی صاحب سبک خاصی بود که به سبک "شیدایی" مشهور شده بود.

طبق گفته بسیاری از صاحب نظران، استاد شیدا یکی از کسانی بود که به غزلخوانی افغانی، جان دوباره بخشید.

وی در طول دوران عمر هنری خود کنسرت های مختلفی را در داخل و خارج از افغانستان بر گزار کرد و موفق به دریافت چندین مدال و جوایز مختلف از داخل و خارج افغانستان شد. همچنین از طرف وزارت اطلاعات و فرهنگ افغانستان لقب "استاد" به وی اعطا شد.

استاد شیدا تعدادی شاگرد نیز داشت که عبدالحمید هم آهنگ آواز خوان معروف افغانستان، و میا شیدا و حسن شیدا (فرزاندنش) از معروف ترین آنها بودند.

هر چند از استاد شیدا فقط چند آهنگ در آرشیو موسیقی رادیو افغانستان باقی مانده است ولی بسیاری از صاحب نظران بر این باورند که این آثار از نگاه کیفیت هنری از بهترین آهنگ هایی افغانی است.

طبق گفته آقای عبدالوهاب مددی صدای شیدا علاوه بر زیبایی و گیرایی خاصی که داشت با کوک ساز نیز بسیار هماهنگ بود.

سه ازدواج دوازده فرزند

استاد شیدا سه بار ازدواج کرد و پدر هفت دختر و پنج پسر شد. که دو فرزندش به هنر موسیقی روی آوردند.

استاد غلام دستگیر شیدا در صبح روز سوم ثور سال ۱۳۴۹ خورشیدی در حالیکه به همراه گروه هنری خود از قره باغ شمالی به کابل باز می گشت در شاهراه کابل _ چاریکار موترش تصادف کرد و به شدت مجروح شد. جراحات استاد شیدا شدید بود و فردای آن روز در کابل جان سپرد.

در این حادثه فرزندش میا شیدا که چند روز از ازدواج او نگذشته بود و در همان آغاز کار آواز خوانی و کسب شهرت بود، و استاد محمد غازی طبّله نواز و حاجی محمد یونس خوش نشین جان سپردند.

استاد شیدا و فرزندش میا شیدا را در قبرستان شهدای صالحین کابل به خاک سپرده شد.